

О. В. Лахматова,

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-5913-1469>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.19.98

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНИХ, ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТА ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

O. Lakhmatova,

The State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre, Kyiv

DIVERSIFICATION OF FINANCIAL AND INVESTMENT SUPPORT FOR BIODIVERSITY RESTORATION IN THE CONTEXT OF DECENTRALISATION, EUROPEAN INTEGRATION AND MILITARY CHALLENGES

Встановлено, що збереження біорізноманіття і середовища існування виступає одним з основних пріоритетів охорони навколишнього природного середовища і безпосередньо впливає на життєдіяльність населення та просторо-територіальні умови природо-експлуатаційної діяльності. Обґрунтовано, що внаслідок надмірної експлуатації запасів природної сировини, порушення стійкості природних екосистем, підвищення рівня забруднення навколишнього природного середовища спостерігаються прояви вичерпання та деградації потенціалу біорізноманіття та середовища існування як територіально-просторової та ресурсної бази продукування екосистемних послуг. Встановлено, що збереження та примноження біорізноманіття залежить від диверсифікації фінансово-інвестиційного забезпечення процесів розширеного відтворення флористичної та фауністичної складових природно-ресурсного потенціалу та потенціалу навколишнього природного середовища. Дослідження показали, що у 2015–2020 роках у динаміці сукупних витрат у збереження біорізноманіття і середовища існування за всіма джерелами фінансування спостерігається висхідна тенденція, що пов'язано з девальваційно-інфляційними процесами та поступовою імплементацією пріоритетів природоохоронної діяльності Європейського Союзу. Доведено, що ключовою інституційною передумовою диверсифікації фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення біорізноманіття є те, що кошти публічних бюджетів, котрі освоюються з метою збереження біорізноманіття і середовища існування, мають доповнюватися коштами корпоративного сектора, сектора домогосподарств, а також коштами глобальних екологічних фондів, урядів іноземних держав та інвесторів-нерезидентів. Встановлено, що ефективною формою фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення біорізноманіття в умовах поглиблення децентралізації влади і завершення процесу укрупнення територіальних громад виступає реалізація угод публічно-приватного партнерства, котрі передбачають передачу земель комунальної власності у тимчасове користування задля розбудови рекреаційно-туристичної інфраструктури, що дасть змогу забезпечити освоєння екосистемних послуг біогеоценозів для психологічної та фізичної реабілітації постраждалих внаслідок війни громадян України.

It is established that the conservation of biodiversity and habitats is one of the main priorities of environmental protection and directly affects the livelihoods of the population and the spatial and territorial conditions of nature-exploitation activities. It is substantiated that as a result of overexploitation of natural raw material reserves, disruption of the sustainability of natural ecosystems, and increased environmental pollution, there are manifestations of exhaustion and degradation of the potential of biodiversity and habitats as a territorial-spatial and resource base for the production of ecosystem services. It has been established that the conservation and enhancement of biodiversity depends on the diversification of financial and investment support for the processes of expanded reproduction of the floral and faunal components of the natural resource potential and the potential of the environment. Studies have shown that in 2015–2020, the dynamics of total expenditures on biodiversity and habitat conservation from all sources of funding showed an upward trend, which is associated with devaluation and inflationary processes and the gradual implementation of the EU environmental priorities. The research has shown that in 2015–2020, the dynamics of total expenditures on biodiversity and habitat conservation from all sources of funding showed an upward trend, which is associated with devaluation and inflationary processes and the gradual implementation of the EU environmental priorities. It is proved that the key institutional prerequisite for diversification of financial and investment support for biodiversity restoration is that public budget funds used to preserve biodiversity and habitat should be supplemented by funds from the corporate sector, the household sector, as well as funds from global environmental funds, foreign governments and non-resident investors. The author establishes that an effective form of financial and investment support for biodiversity restoration in the context of deepening decentralisation of power and completion of the process of consolidation of territorial communities is the implementation of public-private partnership agreements providing for the transfer of communal land for temporary use for the development of recreational and tourist infrastructure, which will ensure the development of ecosystem services of biogeocenoses for the psychological and physical rehabilitation of communities affected by the war.

Ключові слова: фінансово-інвестиційне забезпечення, диверсифікація, децентралізація, євроінтеграція, воєнні виклики, біорізноманіття, територіальна громада, екосистемні послуги.

Key words: financial and investment support, diversification, decentralisation, European integration, military challenges, biodiversity, territorial community, ecosystem services.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Структурні зрушення у національній економіці, котрі відбулися в останні десятиліття, в першу чергу посилення сировинної орієнтації національного АПК, призвели до розширення масштабів деградаційних процесів в частині збереження та відтворення біорізноманіття. Галузевий перегин, котрий виник у сільськогосподарському виробництві і пов'язаний з гіпертрофованим розвитком рослинницької галузі супроводжується підвищенням рівня хімізації використання сільськогосподарських земель, що наносить негативний як прямий, так і непрямий вплив на відтворення біорізноманіття. Також введення додаткових потужностей у сектор природо-експлуатуючих галузей характеризується надмірною експлуатацією природних ресурсів та фрагментацією природних екосистем та ландшафтів, що кумулятивним чином деструктивно впливає на динаміку флористичної та фауністичної складових біорізноманіття. Значною мірою державна та регіональна політика відтворення біорізноманіття не

відзначається навіть критичним рівнем результативності через надмірну звуженість джерел фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення біорізноманіття, навіть незважаючи на євроінтеграційні устремління нашої країни та поглиблення процесів децентралізації влади, котрі створюють додаткові можливості для нарощення фінансових вливань у даний сектор природо-експлуатаційної та природоохоронної діяльності. Також додаткові вимоги стосовно перегляду пріоритетів та механізмів фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення біорізноманіття зумовлені викликами воєнного часу, оскільки примноження біорізноманіття створює потенційні можливості для підвищення продукування біогеоценозами екосистемних послуг, а це у свою чергу формує ресурсну базу для розвитку рекреаційно-туристичної діяльності і збільшення можливостей для реабілітації постраждалих від воєнних дій громадян. З огляду на це в царині модернізації економічного механізму природокористування вагомим значення набуває вирішення проблеми диверсифікації фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення біорізноманіття з врахуванням децентралізаційних, євроінтеграційних та воєнних викликів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У працях вітчизняних вчених В. Голяна, Л. Гуньо, Б. Данилишина, А. Карпука, Н. Мединської, Ю. Несторяка, О. Сакаль, А. Якимчук та інших [1—6; 8; 9] розглядаються теоретико-прикладні аспекти формування економічного механізму природокористування, зокрема фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення та примноження біорізноманіття з врахуванням глобальних трендів природоохоронної діяльності та національної специфіки регуляторного впливу на процеси відтворення природно-ресурсного потенціалу та охорони довкілля. Більше того, у зв'язку з імплементацією Україною комплексу природоохоронних та природно-ресурсних директив Європейського Союзу проблема фінансування проєктів відтворення та примноження біорізноманіття набуває особливої актуальності, що знайшло відображення у працях вітчизняних вчених. Увага акцентується як на загальних проблемах фінансового забезпечення відтворення біорізноманіття, так і на проблемі диверсифікації джерел та методів інвестування проєктів нарощення потенціалу флористичної та фауністичної складових біорізноманіття. Зокрема, А. Карпук та Ю. Несторяк переконані, що велика кількість техногенних та антропогенних впливів на біорізноманіття вимагає значних фінансових асигнувань для упередження деструктивного та природо-руйнівного впливу. Тому в останній час як на рівні держави, так і на рівні регіонів і громад визріла необхідність розробки сучасного інструментарію фінансово-інвестиційного забезпечення збереження та відтворення біорізноманіття [5, с. 29]. Більше того, поглиблення процесів децентралізації влади та завершення процесів укрупнення територіальних громад створили додаткові ресурсні можливості для програмування процесів фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення біорізноманіття саме на рівні територіальних громад базового рівня, що дасть також можливість гармонізувати пріоритети фінансування біорізноманіття з пріоритетами соціально-економічного піднесення територіальних утворень в частині господарського освоєння місцевого природно-ресурсного потенціалу для потреб природо-експлуатуючого сектора. Виходячи з твердження М. Хвесика та О. Сакаль про те, що глобальні природоохоронні конвенції розглядають ефективне збереження біорізноманіття обов'язком не лише для національних урядів, але і для регіональних та місцевих органів влади [8, с. 35], необхідно у короткостроковій перспективі сформувати інституційне підґрунтя для нарощення обсягів фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення біорізноманіття на рівні територіальних громад базового рівня з використанням тих вигод, котрі сформувалися у зв'язку з поглибленням децентралізації влади та укрупненням територіальних громад.

Методологічним підґрунтям стосовно диверсифікації джерел фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення біорізноманіття слід вважати авторський підхід А.Якимчук, який передбачає відхід від каральних і спонукальних методів до методів стимулювання. Згідно такого підходу, ключовим елементом фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення біорізноманіття має стати залучення економічних стимулятивних інстру-

ментів збереження біорізноманіття (грантів, премій, екодотацій, екокредитів, торгівлі квотами на викиди, страхування, впровадження інструментів "зеленої економіки", компенсацій тощо). Цінним у міжнародному досвіді, який може бути застосований в Україні, є системи "розумних інновацій" у збереженні біорізноманіття, меліорації, інновації у використанні рослин та бактерій для освітлення приміщень [9, с. 116]. Євроінтеграційні устремління України, інституційною основою котрих виступає підписання Угоди про асоціацію з ЄС, відкривають додаткові можливості для застосування методів стимулювання нарощення інвестиційних впливів у відтворення біорізноманіття, зокрема за рахунок європейських екологічних фондів та коштів консолідованого бюджету Європейського Союзу.

Виходячи з надмірного еколого-деструктивного та природо-руйнівного впливу воєнних дій на біорізноманіття, саме виклики воєнного часу мають виступати поряд з євроінтеграційними та децентралізаційними викликами базовим детермінантом вибору джерел та методів фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення біорізноманіття, оскільки відтворення та примноження біорізноманіття — це необхідна просторово-ресурсна база нарощення масштабів екосистемних послуг, що продукуються біогеоценозами, а відтак додаткові можливості для реабілітації постраждалих внаслідок воєнних дій громадян за рахунок рекреаційного освоєння місцевого природно-ресурсного потенціалу та розширеного відтворення сектору природо-експлуатуючих виробництв.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою публікації виступає обґрунтування пріоритетів диверсифікації фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення та примноження біорізноманіття з врахуванням децентралізаційних, євроінтеграційних та воєнних викликів на основі аналізу динаміки сукупних витрат у збереження біорізноманіття і середовища існування за всіма джерелами фінансування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Тривалий період домінування виснажливого типу господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу призвів до деградації та зникнення окремих видів біорізноманіття, що звузило спектр екосистемних послуг, котрі продукуються біогеоценозами. Внаслідок використання екстенсивних технологій залучення природної сировини та несировинних корисностей природно-ресурсного потенціалу до господарського обігу, а також спрацьованості мережі об'єктів природоохоронної інфраструктури роками спостерігається високий рівень еколого-деструктивного впливу на довкілля об'єктів виробничої та житлово-комунальної сфери. У результаті було порушено природні екосистеми, різко скоротилася площа водно-болотних угідь, знизився рівень природної родючості ґрунтів.

Значною мірою скорочення цінних видів біорізноманіття в аграрному природокористуванні зумовлено посиленням сировинної орієнтації рослинницької підгалузі сільськогосподарського виробництва, що призвело до гіпертрофованого збільшення посівних площ експорто-

Таблиця 1. Динаміка сукупних витрат у збереження біорізноманіття і середовища існування за всіма джерелами фінансування

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020-2015	2020/2015
Сукупні витрати у збереження біорізноманіття і середовища існування за всіма джерелами фінансування, млн грн	400,8	594,1	944,6	871,2	1171,1	1339,1	938,3	3,3 рази
Захист і відновлення чисельності видів тваринного, рослинного світу та збереження середовища їх існування	137,9	224,3	248,3	294,7	340,5	363,4	225,5	2,6 рази
Збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду	228,7	283,9	608,7	532,9	777	908,1	679,4	3,9 рази
Аналітичні виміри, контроль, лабораторні дослідження і т.п.	0,5	0,2	7,8	0,6	0,5	27	26,5	54 рази
Інші витрати, пов'язані із збереженням біорізноманіття і середовища існування	33,6	85,7	79,8	43	53,1	40,6	7	1,2 рази

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

орієнтованих гумусовибагливих сільськогосподарських культур. У результаті в окремих регіонах спостерігається дисбаланс гумусу в ґрунтах через різке зменшення внесення органічних добрив, мають місце прояви ерозії ґрунтів, збільшуються площі засолених земель [2, с. 73]. Відсутність дієвого інструментарію стимулювання процесів екологізації сільськогосподарського виробництва, зокрема збільшення потужностей органічного землеробства, тваринництва та кормовиробництва, поглиблює екологічні дисбаланси в агроландшафтах та посилює виснаження флористичної та фауністичної складових біорізноманіття, що негативним чином відображається на природовідтворювальній функції біогеоценозів.

Збереження біорізноманіття і середовища існування виступає одним з основних пріоритетів охорони навколишнього середовища і безпосередньо впливає на життєдіяльність населення та просторо-територіальні умови природо-експлуатаційної діяльності. Збереження та примноження біорізноманіття в умовах формування нової глобальної конструкції боротьби з кліматичними змінами та загострення природно-ресурсних обмежень виступає вагомим чинником соціально-економічного піднесення територіальних утворень, в першу чергу сільських територій. Вагомість фактору примноження біорізноманіття випливає з того, що саме більшість складових біорізноманіття продукує широкий спектр екосистемних послуг, господарське освоєння та комерціалізація котрих створює територіально-просторові умови для розвитку комплексу видів діяльності, які сприятимуть соціально-економічного розвитку ареалів концентрації природно-ресурсних благ і забезпечуватимуть позитивні структурні зрушення у місцевій економіці.

Інституційні перетворення, котрі відбулися у царині володіння, користування та розпоряджання природно-

ресурсними активами, зробили вирішення проблеми збереження та примноження біорізноманіття актуальним не лише для державної і місцевої влади, але і для корпоративного сектора, а також для сектора домогосподарств. Дане твердження має виступати атрибутивною складовою програмування та планування фінансово-інвестиційного забезпечення збереження і примноження біорізноманіття з метою диверсифікації джерел, методів та інструментів інвестування проєктів розбудови інфраструктури відтворення флористичних та фауністичних ресурсів, а також фінансування поточних витрат на утримання та експлуатацію діючих інфраструктурних об'єктів охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів.

У 2015—2020 роках у динаміці сукупних витрат у збереження біорізноманіття і середовища існування за всіма джерелами фінансування в цілому спостерігається висхідна тенденція, що зумовлено зміною пріоритетів державної екологічної політики, необхідністю локалізації точкових вогнищ виснаження та деградації біорізноманіття, а також прискореними темпами девальвації національної грошової одиниці, що вимагало механічного зростання сум фінансування проєктів відтворення та примноження різноманітних складових біорізноманіття як в публічному, так і в корпоративному секторі. Зокрема, у 2015 році сукупні витрати у збереження біорізноманіття і середовища існування за всіма джерелами фінансування становили 400,8 млн грн, у 2016 році — 594,1 млн грн, у 2017 році — 944,6 млн грн, у 2018 році — 871,2 млн грн, у 2019 році — 1171,1 млн грн, у 2020 році — 1339,1 млн грн/ В цілому у 2020 році порівняно з 2015 роком сума сукупних витрат у збереження біорізноманіття і середовища існування за всіма джерелами фінансування виросла на 938,3 млн грн (у 3,3 рази) (табл. 1).

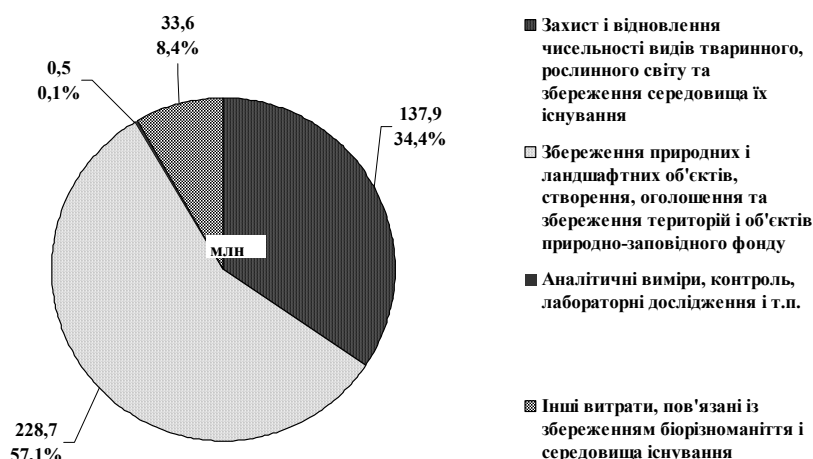

Рис. 1. Структура сукупних витрат у збереження біорізноманіття і середовища існування у 2015 році

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

У 2020 році порівняно з 2015 роком спостерігається багаторазове зростання суми видатків по основних статтях сукупних витрат у збереження біорізноманіття та середовища існування. Зокрема, у 2020 році порівняно з 2015 роком сума витрат на захист і відновлення чисельності видів тваринного, рослинного світу та збереження середовища їх існування зросла на 225,5 млн грн (у 2,6 рази). Також у 2020 році порівняно з 2015 роком сума витрат на збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду зросла на 679,4 млн грн (у 3,9 рази). Таке зростання даної статті видатків пов'язане з тим, що Україна зобов'язана, виходячи з вимог Угоди про асоціацію з ЄС, збільшувати площі земель природно-заповідного фонду, що певною мірою вже і відбувалося у аналізований часовий проміжок. Збільшення площі земель природно-заповідного фонду також потребує зростання фінансових асигнувань у створення додаткових інфраструктурних об'єктів для збереження цінних видів флори та фауни.

Позитивним моментом є те, що у 2020 році порівняно з 2015 роком видатки на аналітичні виміри,

контроль, лабораторні дослідження у сфері збереження біорізноманіття і середовища існування виросли у 54 рази. Це свідчить про те, що символічні суми фінансування наукових досліджень проблем збереження біорізноманіття, які мали місце у 2015—2019 роках, у 2020 році значно виросли, що дає підстави для стриманого оптимізму стосовно використання наукового чинника у відтворенні та примноженні різноманітних складових біорізноманіття у відповідності з передовою іноземною практикою. У 2020 році порівняно з 2015 роком інші витрати, пов'язані із збереженням біорізноманіття і середовища існування, виросли на 7 млн грн (в 1,2 рази).

У 2020 році порівняно з 2015 роком відбулися також певні зрушення у структурі сукупних витрат у збереження біорізноманіття і середовища існування. Зокрема, у 2015 році питома вага витрат у захист і відновлення чисельності видів тваринного, рослинного світу та збереження середовища їх існування у сукупних видатках на дану складову природоохоронної діяльності становила 34,4%, а у 2020 році — 27,1% (рис. 1, 2).

Натомість питома вага витрат на збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошен-

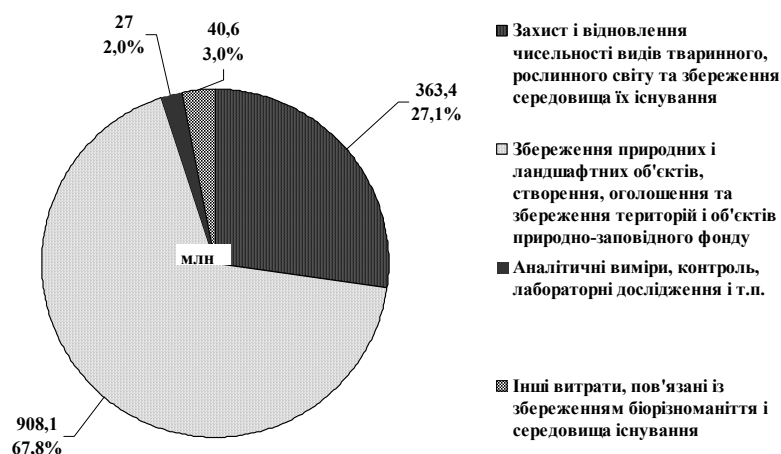

Рис. 2. Структура сукупних витрат у збереження біорізноманіття і середовища існування у 2020 році

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

ня та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду у 2020 році порівняно з 2015 роком виросла. Так, у 2015 році вона становила 57,1%, а у 2020 році — 67,8%.

Такі структурні зрушення зумовлені тим, що Україна поступово імплементує вимоги Європейського Союзу стосовно збільшення площі земель природно-заповідного фонду і відповідно нарощує видатки в розбудову інфраструктури природоохоронних територій. У 2020 році порівняно з 2015 роком відбулося зростання також питомої ваги видатків на аналітичні виміри, контроль, лабораторні дослідження і т.п. Це є позитивним моментом, оскільки на даний момент робота у сфері біорізноманіття значною мірою ускладнюється низьким рівнем наукового забезпечення: відсутністю достатньої кількості наукових досліджень та профільних фахівців. Проблематика збереження біорізноманіття не інтегрована в освітні програми і не підкріплена жодними державними програмами щодо популяризації та просвітницьких заходів [7, с. 7].

Основними джерелами фінансування видатків у збереження біорізноманіття і середовища існування як і інших складових охорони навколишнього природного середовища виступають кошти державного та місцевих бюджетів, а також власні кошти підприємств, установ та організацій.

Кошти публічних бюджетів, котрі освоюються з метою збереження біорізноманіття і середовища існування, мають доповнюватися коштами корпоративного сектора, сектора домогосподарств, а також коштами глобальних екологічних фондів, урядів іноземних держав та інвесторів-нерезидентів. Для такого поєднання необхідно застосовувати комплекс регуляторів-стимулів як бюджетно-податкового, так і інституційного спрямування.

Суттєве нарощення обсягів фінансово-інвестиційного забезпечення збереження та примноження біорізноманіття стане можливим за умови диверсифікації джерел фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат. За нинішнього інституціонального середовища найбільш реалістичним є залучення додаткових фінансових ресурсів у відтворення біорізноманіття через реалізацію проектів в рамках міжнародних природоохоронних конвенцій та в контексті реалізації 17 Цілей сталого розвитку, затверджених ООН. З огляду на значні обсяги асигнувань Європейським Союзом проектів збереження природної спадщини пріоритетним напрямом диверсифікації джерел фінансування відтворення біорізноманіття має стати залучення грантових коштів [5, с. 35].

Поглиблення децентралізації влади та завершення процесу укрупнення територіальних громад відкрило перед місцевим самоврядуванням додаткові можливості стосовно збереження та примноження біорізноманіття та середовища існування. Колосальний просторовий базис для реалізації місцевих ініціатив стосовно відтворення та примноження потенціалу біорізноманіття та середовища існування створила земельна децентралізація, котра дала можливість значні площі земель сільськогосподарського призначення державної власності поза межами населених пунктів передати у комунальну власність. Більше того, великі площі таких зе-

мель внаслідок ренатуралізаційних процесів піддалися самозалісненню та заболоченню, що сформувало додатковий резервуар для примноження біорізноманіття і середовища існування і створення умов для розвитку рекреаційно-туристичної індустрії, а це важлива складова територіального комплексотворення з огляду на виклики воєнного часу, які потребують введення додаткових потужностей в індустрію психологічної реабілітації та покращення фізичного здоров'я громадян, постраждалих внаслідок ворожих дій.

Диверсифікація джерел фінансово-інвестиційного забезпечення збереження, відтворення та примноження біорізноманіття та середовища існування наказаних землях може бути забезпечена через реалізацію угод публічно-приватного партнерства, які уможливають доповнення публічних коштів коштами підприємницького сектора, а також через формування спеціальних фондів у структурі бюджетів територіальних громад за рахунок акумуляції частини коштів за користування екосистемними послугами біогеоценозів. Кошти такого роду спеціальних фондів доцільно використовувати для цільового фінансування проектів розбудови рекреаційної інфраструктури, спрямуванням котрої виступить створення умов щодо психологічної та фізичної реабілітації постраждалих внаслідок війни громадян і збереження стійкості агро-, водо- та лісоландшафтів.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сучасні глобальні тренди здійснення природо-експлуатаційної та природоохоронної діяльності свідчать про те, що в умовах природно-ресурсних обмежень вагомим чинником соціально-економічного піднесення виступає збереження та примноження біорізноманіття як просторово-ресурсної бази продукування екосистемних послуг. В Україні внаслідок надмірної експлуатації природних ресурсів, порушення природних екосистем, посилення проявів забруднення довкілля посилилися процеси виснаження та деградації флористичної та фауністичної складових біорізноманіття, що суперечить євроінтеграційним устремлінням України в частині охорони навколишнього природного середовища та примноження природного багатства.

У 2015—2020 роках у динаміці сукупних витрат у збереження біорізноманіття і середовища існування за всіма джерелами фінансування спостерігається висхідна тенденція, яка зумовлена зростанням публічних видатків та видатків корпоративного сектора у зв'язку з інфляційно-девальваційними процесами. У 2020 році порівняно з 2015 роком у структурі сукупних видатків у збереження біорізноманіття і середовища існування зросла питома вага видатків у збереження природних і ландшафтних об'єктів, створення, оголошення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду, що зумовлено необхідністю збільшення площі природно-заповідних територій та їх інфраструктурного облаштування у відповідності із зобов'язаннями України у межах Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Дослідження показали, що суттєве нарощення обсягів фінансово-інвестиційного забезпечення збереження біорізноманіття стане можливим за рахунок

диверсифікації джерел та методів фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат, спрямованих у розбудову інфраструктури природоохоронних територій та недопущення руйнації і деградації природних біогеоценозів та ландшафтів. Диверсифікація фінансово-інвестиційного забезпечення збереження біорізноманіття пов'язана з використанням тих переваг і вигод, котрі утворилися внаслідок поглиблення децентралізації і які створили просторово-ресурсні умови для нарощення потенціалу природної сировини і неситовинних корисностей біогеоценозів. Вагомою детермінантою диверсифікації фінансово-інвестиційного забезпечення збереження біорізноманіття виступає врахування викликів воєнного часу в частині господарського освоєння екосистемної послуги біогеоценозів, котра забезпечує освоєння рекреаційної функції, що дозволить ввести додаткові потужності по фізичній та психологічній реабілітації постраждалих внаслідок війни громадян.

Література:

1. Голян В.А., Лучечко Ю.М. Інвестиційна діяльність в Україні: інституціональне середовище та секторальні виклики. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 12. С. 5—10.
2. Гулько Л.А. Динаміка змін еколого-економічного стану сільськогосподарського землекористування Київської області. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2014. № 1—2. С. 65—74.
3. Данилишин Б.М. Наукові нариси з економіки природокористування. К. РВПС України НАН України, 2008. 280 с.
4. Данилишин Б.М. Сучасні тенденції регулювання процесів природокористування в Україні. Економіка України. 1994. № 11. С. 59—62.
5. Карпук А.І., Несторак Ю.Ю. Фінансово-інвестиційне забезпечення відтворення біорізноманіття: основні тенденції, проблеми та пріоритети. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 24. С. 28—36.
6. Медінська Н.В., Гюлтекін О.О. Інституціональне середовище формування механізмів еколого-економічного забезпечення введення об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури. Бізнес Інформ. 2023. № 3. С. 51—57.
7. Стан відображення в програмних документах України та статус реалізації положень Конвенції ООН про охорону біологічного різноманіття. Аналітичний звіт. Жовтень 2017. 88 с.
8. Хвесик М.А., Сакаль О.В. Механізми збереження агробіорізноманіття. Економіка АПК. 2017. № 3. С. 29—37.
9. Якимчук А.Ю. Економіко-математичне моделювання оптимізації фінансування заходів щодо збереження біорізноманіття. Global world : науковий альманах. 2015. Vol. I (I). С. 113—118.
10. Hun'ko, L.A. (2014), "Dynamics of changes in the ecological and economic state of agricultural land use in the Kyiv region", Zemleustrij, kadastr i monitorynh zemel', vol. 1—2, pp. 65—74.
11. Danylyshyn, B.M. (2008), Naukovi narysy z ekonomiky pryrodokorystuvannia [Scientific essays on the economics of nature use], RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
12. Danylyshyn, B.M. (1994), "Modern trends in the regulation of nature management processes in Ukraine", Ekonomika Ukrainy, vol. 11, pp. 59—62.
13. Karpuk, A. and Nestoriak, Iu. (2017), "Financial and investment support for biodiversity reproduction: main trends, issues and priorities", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 24, pp. 28—36.
14. Medyn'ska, N.V. and Hiultekin, O.O. (2023), "The institutional environment for the formation of mechanisms for ecological and economic support for the introduction of forest recreational infrastructure facilities", Biznes Inform, vol. 3. С. 51—57.
15. UNDP (2017), "Implementing UN Convention on Biological Diversity in Ukraine", available at: <https://www.undp.org/ukraine/publications/implementing-un-convention-biological-diversity-ukraine> (Accessed 10 Sept 2023).
16. Khvesyk, M.A. and Sakal', O.V. (2017), "Preservation mechanisms of agrobiodiversity", Ekonomika APK, vol. 3, pp. 29—37.
17. Yakymchuk, A.Yu. (2015), "Economic-mathematical modeling of the optimization of financing measures for the preservation of biodiversity", Global world : naukovyj al'manakh, vol. I (I), pp. 113—118.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2023 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

**Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292**

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663